

Aktuality z Evropské unie od Stálého zastoupení ČAK v Bruselu

(červen - srpen 2024)

★ Vstup evropského aktu o umělé inteligenci v platnost

Dne 1. srpna vstoupil v platnost evropský akt o umělé inteligenci, první komplexní nařízení o umělé inteligenci na světě. Akt o umělé inteligenci je navržen tak, aby zajistil, že umělá inteligence vyvinutá a používaná v EU bude důvěryhodná a bude obsahovat záruky na ochranu základních práv. Cílem nařízení je vytvořit harmonizovaný vnitřní trh s umělou inteligencí v EU, podpořit zavádění této technologie a vytvořit příznivé prostředí pro inovace a investice.

Akt o umělé inteligenci zavádí výhledovou definici umělé inteligence založenou na bezpečnosti výrobků a přístupu založeném na posouzení rizik v EU. Do kategorie s minimálním rizikem spadá většina systémů UI, jako jsou doporučovací systémy založené na umělé inteligenci a spamové filtry. Tyto systémy nemají podle aktu o umělé inteligenci žádné povinnosti, společnosti mohou dobrovolně přijmout další kodexy chování.

Systémy UI, jako jsou chatboty, musí uživatelům jasně sdělit, že interagují se strojem. Určitý obsah vytvořený umělou inteligencí, včetně deep fakes, musí být jako takový označen a uživatelé musí být informováni o používání biometrických systémů kategorizace nebo rozpoznávání emocí. Kromě toho budou muset poskytovatelé koncipovat systémy tak, aby syntetický obsah, jako je zvuk, video, text a obrázky, byl označen ve strojově čitelném formátu a aby byl zjištěitelný jako uměle vytvořený nebo manipulovaný.

Systémy UI označené jako vysoce rizikové budou muset splňovat přísné požadavky, včetně systémů zmírňování rizik, vysoké kvality datových souborů, záznamů o činnosti, podrobné dokumentace, jasných uživatelských informací, lidského dohledu a vysoké úrovně spolehlivosti, přesnosti a kybernetické bezpečnosti. Tzv. regulační pískoviště usnadní vývoj zodpovědných inovací a systémů umělé inteligence, které jsou v souladu s předpisy. Tyto vysoce rizikové systémy UI zahrnují například systémy UI používané k náboru nebo k posouzení toho, zda má někdo nárok na půjčku nebo na provozování autonomních robotů.

Systémy UI považované za jasnou hrozbu pro základní práva lidí budou zakázány. To zahrnuje systémy UI nebo aplikace, které manipulují s lidským chováním s cílem obejít svobodnou vůli uživatelů, jako jsou hračky využívající hlasovou pomoc podporující nebezpečné chování nezletilých osob, systémy, které umožňují „sociální hodnocení“ vládami nebo společnostmi, a některé aplikace prediktivní policejní práce. Kromě toho budou zakázána některá použití biometrických systémů, například systémy

rozpoznávání emocí používané na pracovišti, některé systémy pro kategorizaci lidí nebo biometrická identifikace na dálku v reálném čase pro účely vymáhání práva na veřejně přístupných místech (s omezenými výjimkami). Za účelem doplnění tohoto systému akt o umělé inteligenci rovněž zavádí pravidla pro tzv. modely UI pro všeobecné účely, což jsou vysoce výkonné modely UI, které jsou navrženy tak, aby plnily širokou škálu úkolů, jako je vytváření textu podobného člověku.

Členské státy musí do 2. srpna 2025 určit příslušné vnitrostátní orgány, které budou dohlížet na uplatňování pravidel pro systémy UI a vykonávat činnosti dozoru nad trhem. Na evropské úrovni bude prováděcím orgánem Úřad Komise pro umělou inteligenci, kterému jsou zároveň svěřeny donucovací pravomoci, pokud jde o systémy UI pro všeobecné účely. Provádění pravidel budou podporovat Evropská rada pro umělou inteligenci a vědecká skupina nezávislých odborníků.

Porušování pravidel aktu může být sankcionováno až do výše 7 % celosvětového ročního obratu za porušení zakázaných aplikací umělé inteligence, až 3 % za porušení jiných povinností a až 1,5 % za poskytnutí nesprávných informací.

Většina pravidel aktu o umělé inteligenci začne platit dne 2. srpna 2026. Zákazy systémů UI, u nichž se má za to, že představují nepřijatelné riziko, však budou platit již po šesti měsících, zatímco pravidla pro tzv. modely UI pro všeobecné účely se použijí po 12 měsících. Komise již nyní vyzývá vývojáře UI, aby dobrovolně přijali klíčové povinnosti vyplývající z aktu o umělé inteligenci před uplynutím zákonných lhůt. Komise rovněž aktuálně zpracovává pokyny, které definují, jak by měl být akt o umělé inteligenci prováděn.

Text nařízení je k dispozici v češtině zde: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj>

Veřejná konzultace Komise k návrhu antimonopolních pokynů ohledně zneužívání dominantního postavení vylučujícího konkurenty

Komise dne 1. srpna spustila veřejnou konzultaci k pokynům ohledně zneužívání dominantního postavení vylučujícího konkurenty. Jelikož článek 102 SFEU, zakazující zneužívání dominantního postavení, které by mohlo ovlivnit obchod uvnitř EU a bránit hospodářské soutěži nebo ji omezovat, je zároveň jedinou oblastí evropského práva hospodářské soutěže, pro kterou dosud neexistují pokyny k uplatňování, Komise chce zjistit, zda návrh pokynů může pomoci ke zvýšení právní jistoty spotřebitelů, národních úřadů pro hospodářskou soutěž a soudů. Návrh pokynů se zabývá mimo jiné:

- účelem prosazování právních předpisů v oblasti hospodářské soutěže a konceptem blaha spotřebitelů v rámci práva EU, a to i v souvislosti se zneužíváním dominantního postavení vylučujícím konkurenci;
- hlavními zásadami pro posouzení samostatného a kolektivního dominantního postavení;
- použitím obecných zásad ke stanovení, zda by jednání dominantní společnosti mohlo představovat zneužívání, a zejména pojmů „hospodářská soutěž na základě skutečných kvalit“ a „vylučující účinky“;
- důkazy nezbytnými k prokázání, že jednání může vyvolat vylučující účinky;

- analytickým rámcem použitelným na určité typy jednání dominantních společností;
- obecnými zásadami pro posouzení objektivních důvodů, jimiž argumentuje dominantní podnik.

Do veřejné konzultace je možné přispívat do 31. října 2024.

Konzultace včetně všech podkladových dokumentů je k dispozici v angličtině zde: https://competition-policy.ec.europa.eu/public-consultations/2024-article-102-guidelines_en#policy-field

Průzkum Eurobarometr „Výzvy a priority v EU“

Dne 26. července byl zveřejněn bleskový průzkum Eurobarometru o Výzvách a prioritách EU. Výzkum probíhal ve všech členských státech EU a na dotazník odpovědělo 25 658 občanů EU. Z průzkumu vyplývá, že Evropané považují dodržování zásad demokracie, lidských práv a právního státu (38 %) a hospodářskou, průmyslovou a obchodní sílu (34 %) za hlavní silné stránky EU. Následují dobré vztahy a solidarita mezi členskými státy EU (28 %). EU by se dle respondentů měla prioritně zabývat otázkami životního prostředí, změny klimatu (33 %), nelegální migrace (33 %), bezpečnosti a obrany (29 %) a války na Ukrajině (25 %). Dle respondentů považují občané EU ve srovnání s jinými zeměmi světa za devízu EU dodržování základních práv a hodnot a svobodu slova a projevu (53 %).

Obavy o bezpečnost EU v příštích pěti letech pocítuje 64 % respondentů, důvěru ve výkonnost hospodářství EU v příštích pěti letech má 51 % respondentů, zatímco 45 % je skeptičtějších.

Průzkum je v angličtině k dispozici zde: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3232>

Globální dohoda o elektronickém obchodu ve WTO

Dne 26. července došlo ke zveřejnění dohody o elektronickém obchodu vyjednané v rámci Světové obchodní organizace (WTO). Zveřejnění je výsledkem pěti let zvláštních jednání, která vedlo více než 90 členů WTO. EU při jednáních o těchto prvních globálních pravidlech digitálního obchodu hrála aktivní úlohu.

Dohoda si klade za cíl usnadnit přeshraniční elektronické transakce, snížit překážky digitálního obchodu a podpořit inovace v elektronickém obchodu. Má rovněž posílit začlenění rozvíjejících se a nejméně rozvinutých zúčastněných členů do informační společnosti a jejich hospodářský růst.

Dohoda o elektronickém obchodu obsahuje soubor základních pravidel pro digitální obchod: podporu plynulého digitálního obchodu na vnitrostátní i přeshraniční úrovni, včetně elektronických podpisů a elektronických faktur; ustanovení ke zvýšení důvěry spotřebitelů i podniků v prostředí digitálního obchodu, zejména posílením ochrany spotřebitelů on-line; ustanovení pro vytvoření spolehlivějšího a cenově dostupnějšího prostředí, včetně spolupráce v oblasti kybernetických bezpečnostních rizik; zákaz ukládat cla na elektronické přenosy; a iniciativy na usnadnění účasti spotřebitelů a podniků z rozvojových zemí na digitálním obchodu.

Text sjednané dohody je k dispozici v angličtině zde: <https://docs.wto.org/dol2fe/Pages/SS/directdoc.aspx?filename=q:/INF/ECOM/87.pdf&Open=True>

První převod výnosů ve výši 1,5 miliardy eur z imobilizovaných ruských aktiv Ukrajině

EU dne 26. července poskytla na podporu Ukrajiny první platbu ve výši 1,5 miliardy eur z imobilizovaných ruských aktiv. Tyto finanční prostředky půjdou nyní prostřednictvím Evropského mírového nástroje a Nástroje pro Ukrajinu na podporu vojenských kapacit Ukrajiny a rekonstrukce země. Imobilizace aktiv Centrální banky Ruska je výsledkem sankcí EU vůči Rusku přijatých v reakci na jeho útočnou válku proti Ukrajině. Mimořádné příjmy vytvořené v této souvislosti subjekty z EU Rusku nepatří a mají je v držení centrální deponitáře cenných papírů. EU nyní začala tyto příjmy směřovat na Ukrajinu.

Podrobnější informace jsou k dispozici v češtině zde: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/ip_24_4029

Nesprávná implementace pravidla o právu na přístup k obhájci a na komunikaci po zatčení Českem

Evropská komise se dne 25. července rozhodla předložit Soudnímu dvoru EU věc Česka, z důvodu nesprávné implementace směrnice 2013/48/EU o právu na přístup k obhájci a na komunikaci po zatčení. Lhůta pro implementaci uplynula 27. listopadu 2016. Dne 23. září 2021 zaslala Komise Česku výzvu k odstranění nedostatků. Komise zejména zjistila nedostatky týkající se možných odchylek od práva na přístup k obhájci, jakož i práva na informování třetí osoby v případě zbavení osobní svobody. Dne 28. září 2023 pak Komise vydala odůvodněné stanovisko. Po analýze odpovědí Česka dospěla Komise k závěru, že jeho právní předpisy oznámené Komisi dosud nesplňují požadavky směrnice. Komise trvá zejména na tom, že jedno z ustanovení směrnice týkající se možných odchylek od práva na přístup k obhájci není správně provedeno ve vnitrostátním právu. Evropská komise se proto rozhodla, že věc předloží Soudnímu dvoru EU.

Probíhající řízení o porušení povinnosti České republiky jsou k dispozici zde: https://ec.europa.eu/atwork/applying-eu-law/infringements-proceedings/infringement-decisions/?lang_code=cs&langCode=EN&version=v1&typeOfSearch=byDecision&memberState=CZ&page=1&size=10&order=desc&sortBy=decisionDate

Prosazování práva EU v roce 2023

Dne 25. července přijala výroční zprávu o kontrole uplatňování práva EU. Ze zprávy vyplývá, že v roce 2023 Komise zahájila 529 nových řízení o nesplnění povinnosti a uzavřela více než 1 000 případů, neboť členské státy dosáhly souladu s právem EU. 95 % uzavřených případů bylo vyřešeno v rané fázi řízení. Komise se rozhodla postoupit Soudnímu dvoru celkem 82 případů nesplnění povinnosti a požádala Soudní dvůr, aby několika členským státům uložil finanční sankce ve 45 případech. V roce 2023 poskytla Komise členským státům, podnikům, zúčastněným stranám a veřejnosti praktické pokyny ohledně toho, jak porozumět konkrétním aspektům práva EU a jak je uplatňovat. Podporovala zajištění souladu s právem EU na stovkách seminářů o provedení ve vnitrostátním právu či setkání expertních skupin a výborů uspořádaných s členskými státy. Prostřednictvím Nástroje pro technickou podporu Komise podpořila budování administrativních kapacit v členských státech, a přispěla tak k zajištění správného provádění právních předpisů a politik EU. Zpráva popisuje i oblasti, v nichž Komise přijala donucovací opatření, dosáhla pokroku, či pomohla občanům EU a podnikům s jejich problémy.

Podrobnější informace jsou k dispozici v angličtině zde: https://commission.europa.eu/publications/2023-annual-report-monitoring-application-eu-law_en?prefLang=cs

Zpráva o právním státu 2024

Evropská komise dne 24. července zveřejnila svou pátou výroční zprávu o právním státu, v níž systematicky a objektivně zkoumá vývoj právního státu ve všech členských státech a do níž ČAK každoročně přispívá. Od svého prvního zveřejnění v roce 2020 se tato zpráva stala skutečnou hnací silou pozitivních reforem: dvě třetiny (68 %) doporučení vydaných v roce 2023 byly plně nebo částečně zohledněny. V některých členských státech však přetrvávají systematické problémy a situace se dále zhoršila. Součástí letošní zprávy je politické sdělení, které zkoumá situaci v EU jako celku, a 27 kapitol o jednotlivých zemích, jež se zabývají významným vývojem v každém členském státě. Zpráva rovněž obsahuje posouzení loňských doporučení a na tomto základě dává všem členským státům další konkrétní doporučení. Zpráva zahrnuje čtyři pilíře: vnitrostátní systémy soudnictví, protikorupční rámce, svoboda a pluralita médií a další institucionální systémy brzd a protivah.

Letošní zpráva poprvé obsahuje čtyři kapitoly o vývoji v Albánii, Černé Hoře, Severní Makedonii a Srbsku. Zahrnutí těchto zemí, které nejvíce pokročily v procesu rozšíření, do zprávy o právním státu podpoří jejich reformní úsilí a pomůže jejich orgánům dosáhnout v procesu přistoupení dalšího pokroku a připravit se na pokračování práce v oblasti právního státu jakožto budoucí členské země.

Dle zprávy byly reformy soudnictví i v uplynulém roce jednou z priorit politické agendy – mnohé členské státy doporučení z roku 2023 zohlednily a realizovaly reformy dohodnuté v rámci Nástroje pro oživení a odolnost. Několik členských států zahájilo důležité reformy na posílení nezávislosti soudnictví nebo v nich dále pokročilo. Tyto státy vyvinuly legislativní úsilí s cílem posílit nezávislost a efektivnost rad pro justici, zlepšit postupy jmenování soudců, včetně jmenování na nejvyšších soudech, nebo

posílit autonomii státních zastupitelství. Zároveň však přetrvávají určité systémové obavy ohledně nezávislosti soudnictví a byly zaznamenány konkrétní případy zhoršení situace. Členské státy rovněž zavedly opatření zaměřená na zlepšení efektivity a kvality soudnictví a usnadnění přístupu ke spravedlnosti. V několika členských státech je však problémem odměňování soudců a státních zástupců, což vede k obtížím při náboru kvalifikovaných soudních zaměstnanců. Letošní zpráva proto členským státům doporučuje, aby se zabývaly záležitostmi, jako je potřeba záruk v postupech jmenování soudců soudů nižších stupňů i vyšších pozic, autonomie státního zastupitelství nebo potřeba poskytnout soudnictví odpovídající zdroje, a to i pokud jde o platy. Zmiňuje rovněž nezbytnou roli nezávislé advokacie, samosprávných komor a ochrany povinnosti mlčenlivosti.

Od loňského roku členské státy za účelem lepšího boje proti korupci zlepšily své institucionální prostředí, mimo jiné navýšily zdroje na kapacitu donucovacích orgánů, orgánů činných v trestním řízení a soudnictví. Zároveň je třeba přijmout další opatření k posílení preventivních rámců, například rámců upravujících pravidla pro lobbing a střet zájmů a pravidla pro majetková přiznání, a k zajištění účinného vyšetřování a stíhání případů korupce. To vše se odráží v letošních doporučeních. V zemích procesu rozšíření byla zkvalitněna právní a institucionální opatření, ale je ještě potřeba dále posílit vyšetřování a stíhání případů korupce.

Od poslední zprávy o právním státu učinilo několik členských států konkrétní kroky ke zlepšení bezpečnosti a pracovního prostředí novinářů, a to i s ohledem na iniciativy Komise, jako je již platný evropský akt o svobodě médií, který bude plně použitelný od srpna 2025, směrnice a doporučení o ochraně před strategickými žalobami proti účasti veřejnosti a doporučení o bezpečnosti novinářů. Kromě toho byly rozšířeny úkoly a pravomoci několika vnitrostátních orgánů pro regulaci médií, mimo jiné v důsledku vstupu aktu EU o digitálních službách v platnost a nově zřízených nebo rozšířených online majetkových registrů. V několika členských státech však přetrvávají obavy ohledně nezávislého řízení nebo finanční stability veřejnoprávních médií, transparentnosti vlastnictví médií, práva na přístup k veřejným dokumentům a transparentního a spravedlivého zadávání reklamy státem. Evropská komise vydala ke všem těmto oblastem znovu několik doporučení, mimo jiné k bezpečnosti novinářů.

Některé členské státy posílily status a zdroje vnitrostátních institucí pro lidská práva, veřejných ochránců práv a dalších nezávislých orgánů. V několika členských státech rovněž pokračovaly iniciativy na posílení rámce pro občanskou společnost a jejího financování. V několika členských státech však přetrvávají problémy, jako je nadměrné využívání zrychlených řízení nebo celková kvalita tvorby právních předpisů, a také v konzultacích se zainteresovanými stranami. Občanská společnost a obránci lidských práv se v některých členských státech stále častěji potýkají s problémy, právními omezeními a útoky, včetně systémových omezení svých činností. Jedná se o znepokojivý trend, který byl zaznamenán již v předchozí zprávě. Za účelem řešení zjištěných problémů vydala Komise doporučení týkající se fungování legislativního procesu, zřízení a fungování nezávislých orgánů a prostředí příznivého pro občanskou společnost.

Evropská komise s monitoringem stavu právního státu v EU počítá i do dalších let, plánuje jej doplnit o rozměr jednotného trhu.

Zpráva o právním státu za rok 2024 je k dispozici v češtině zde: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/rule-law/annual-rule-law-cycle/2024-rule-law-report_cs

Evropský parlament zahájil své desáté funkční období a rozhodl o složení svých výborů

Evropský parlament dne 16. července zahájil své funkční období v novém složení. V desátém volebním období bude mít Evropský parlament 720 křesel, což je o 15 více než na konci předchozího funkčního období. 54 % poslanců je nových (v roce 2019 činil podíl nových poslanců 61 %). 39 % poslankyň jsou ženy (v roce 2019 to bylo 40 %). Nejmladší poslankyní je Lena Schillingová (Greens/EFA) z Rakouska (23 let), nejstarším poslancem je Leoluca Orlando (Greens/EFA) z Itálie (77 let). Průměrný věk poslanců je 50 let. Na začátku desátého volebního období je ustaveno osm politických skupin, tedy o jednu více než v předchozím volebním období. 32 poslanců zůstává nezařazených.

Výsledky voleb a další podrobné informace jsou k dispozici zde: <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/press-room/20240710IPR22804/evropsky-parlament-zahajuje-sve-desate-funkcni-obdobi>

Dne 19. července dále rozhodl o složení svých výborů. Působnost jednotlivých výborů je stanovena v příloze VI jednacího řádu. Výbory se scházejí veřejně (pokud pravidla nestanoví jinak) jednou až dvakrát měsíčně v Bruselu. Jejich práce spočívá v přípravě legislativních návrhů, přijímání pozměňovacích návrhů k nim a hlasování o těchto návrzích a zprávách z vlastního podnětu. Ve výborech probíhají debaty se zástupci Rady Komise a slyšení s externími odborníky. Výbory rovněž organizují pracovní cesty ke zjištění potřebných údajů. Budou hrát klíčovou roli při nadcházejících slyšeních s kandidáty na komisaře. Parlament může zřizovat podvýbory, zvláštní dočasné výbory, které se zabývají konkrétními otázkami, a vyšetřovací výbory pro vyšetřování údajných nesprávných postupů při uplatňování práva EU. Jejich práci koordinuje Konference předsedů výborů.

Rozdělení českých europoslanců do výborů je k dispozici v češtině zde: <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/press-room/20240710IPR22806/parlament-rozhodl-o-slozeni-svych-vyboru>

Obsazení nejvyšších pozic v EU

V průběhu června a července došlo k vyjasnění obsazení nejvyšších politických funkcí v EU. Jako předsedkyně Komise byla znovuzvolena Němka Ursula von der Leyen. Předsedou Evropské rady byl zvolen bývalý portugalský premiér a advokát, António Costa, který se ujme úřadu v prosinci 2024. Do funkce vysoké představitelky Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku byla vybrána bývalá estonská premiérka a diplomatka, Kaja Kallas. Jako předsedkyně Evropského parlamentu byla znovuzvolena maltéžská politička Roberta Metzola, která parlamentu předsedala od ledna 2022.

Kanada se připojila k programu Horizont Evropa

Kanada se dne 3. července připojila k pilíři II programu EU pro výzkum a inovace Horizont Evropa, a bude společně pracovat na rozsáhlých projektech. Kanadské subjekty se nyní mohou připojit k výzkumným konsorciím, jejichž projekty budou financovány přímo z programu, zatímco Kanada bude přispívat do jeho rozpočtu.

Horizont Evropa je klíčovým programem EU pro financování výzkumu a inovací s rozpočtem 93,5 miliardy EUR na období 2021–2027. Je zaměřen na boj proti změně klimatu, pomáhá dosáhnout cílů OSN v oblasti udržitelného rozvoje a posiluje konkurenceschopnost a růst EU. Pilíř II je největší kooperativní částí programu s rozpočtem 52,4 miliardy EUR, který je zaměřen na společné globální výzvy: klima, energetiku, digitální ekonomiku a zdraví. Aktuálně je k programu Horizont Evropa přidruženo 19 zemí, a to buď na základě jejich členství v Evropském hospodářském prostoru (EHP); nebo jako přístupující země, kandidátské země a potenciální kandidátské země; jako země evropské politiky sousedství (EPS); nebo jako jiné třetí země a území, které splňují soubor kritérií souvisejících s jejich hospodářskými, politickými a výzkumnými a inovačními systémy. Formální jednání o přistoupení byla nedávno ukončena s Korejskou republikou, probíhají jednání se Švýcarskem, Japonskem a Singapurem.

Podrobnější informace jsou k dispozici v angličtině zde: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe_en

Druhá zpráva Komise o stavu digitální dekády

Komise dne 2. července zveřejnila druhou zprávu o stavu digitální dekády, která poskytuje komplexní přehled o pokroku při dosahování digitálních cílů a úkolů stanovených pro rok 2030 v politickém programu Digitální dekáda. Letos je ke zprávě poprvé připojena analýza národních strategických plánů pro digitální dekádu předložených členskými státy, v níž jsou podrobně popsána plánovaná vnitrostátní opatření, činnosti a financování s cílem přispět k digitální transformaci EU. Zjištěné nedostatky zahrnují potřebu dalších investic, a to jak na úrovni EU, tak na vnitrostátní úrovni, zejména v oblasti digitálních dovedností, vysoce kvalitní konektivity, využívání umělé inteligence a analýzy dat ze strany podniků, výroby polovodičů a ekosystémů začínajících podniků. V této souvislosti Komise rovněž aktualizovala doporučení pro jednotlivé země a průřezová doporučení pro každý členský stát EU s cílem řešit zjištěné nedostatky. Pokud jde o Česko, dle analýzy je potřeba zlepšit výkonnost při plnění cílů a úkolů Digitální dekády na podporu konkurenceschopnosti, odolnosti, suverenity a prosazování evropských hodnot a opatření v oblasti klimatu. Konkrétně by mělo zjednodušit povolovací řízení pro zavádění sítí a podpořit výstavbu budov připravených na optické připojení. Česku se dále doporučuje pokračovat v dotačních výzvách na digitalizaci malých a středních podniků a rozšířit je, aby se zvýšila jejich kapacita prostřednictvím podpůrných služeb při realizaci jejich projektů; a zvýšit atraktivitu studia přírodních věd, technologií, inženýrství a matematiky (STEM) a kariéry v oblasti ICT, zejména mezi ženami. Dále se Česku doporučuje zpřístupnit občanům více typů zdravotních údajů prostřednictvím služby online přístupu.

Kompletní zpráva i národní kapitoly jsou k dispozici v angličtině zde: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/ip_24_3602

EU odstupuje od Smlouvy o energetické chartě a ukončí rozhodčí řízení uvnitř EU

EU dne 28. června učinila poslední krok k ukončení platnosti Smlouvy o energetické chartě, mnohostranné obchodní a investiční dohody vztahující se na odvětví energetiky, která není slučitelná s cíli EU v oblasti klimatu a energetiky v rámci Zelené dohody pro Evropu a Pařížské dohody. Smlouva byla podepsána v roce 1994 a vstoupila v platnost v roce 1998. Evropská unie je smluvní stranou uvedené smlouvy společně s Euratomem, 22 členskými státy EU, jakož i Japonskem, Švýcarskem, Tureckem a většinou zemí západního Balkánu a bývalého Svazu sovětských socialistických republik s výjimkou Ruska a Běloruska. Pokud jde o členské státy EU, Itálie v roce 2015 jednostranně odstoupila. Francie, Německo, Polsko a Lucembursko již od Smlouvy o energetické chartě odstoupily. Slovinsko, Portugalsko a Španělsko rovněž zahájily postup vystoupení.

Komise jménem EU vyjednala modernizaci Smlouvy o energetické chartě s cílem uvést ji do souladu s cíli Unie v oblasti klimatu a energetiky a jejím rámcem pro ochranu investic. Vzhledem k nedostatečné většinové podpoře ze strany členských států však EU dosud pro modernizaci nehlasovala, proto Komise navrhla odstoupení, zejména kvůli obavám ohledně ochrany investic do fosilních paliv. Rozhodčí doložka stanovená ve Smlouvě o energetické chartě ve vztazích mezi investorem z EU a zemí EU nebude použitelná, což navazuje na rozsudek SDEU Komstroy, dle kterého jsou rozhodčí nálezy v tomto rámci neplatné a jako takové jsou nevymahatelné kdekoli v Unii.

Více informací je v angličtině k dispozici zde: https://energy.ec.europa.eu/topics/international-cooperation/international-organisations-and-initiatives/energy-charter_en

Konvergenční zpráva hodnotí pokrok členských států v přípravách na vstup do eurozóny

Evropská komise dne 26. června zveřejnila konvergenční zprávu za rok 2024, v níž hodnotí, jakého pokroku dosáhly členské státy mimo eurozónu v přípravách na přijetí eura. Zpráva se týká šesti členských států mimo eurozónu, jež mají právní povinnost euro přijmout. Jedná se o Bulharsko, Česko, Maďarsko, Polsko, Rumunsko a Švédsko. Zpráva vychází z konvergenčních kritérií, označovaných též jako „maastrichtská kritéria“, která zakotvuje čl. 140 odst. 1 Smlouvy o fungování Evropské unie. Mezi tato konvergenční kritéria patří stabilita cen, zdravé veřejné finance, stabilita směnného kurzu a konvergence dlouhodobých úrokových sazeb. Dle zprávy členské státy, jichž se zpráva týká, vykazují nerovnoměrné výsledky, pokud jde o nominální konvergenci. Žádný z těchto členských států v současnosti nesplňuje všechna kritéria pro vstup do eurozóny. Bulharsko je jedinou zemí, která splňuje všechna kritéria kromě jednoho a kde lze vnitrostátní právní předpisy považovat za slučitelné s pravidly hospodářské a měnové unie.

Konkrétně Švédsko splňuje kritérium cenové stability; Bulharsko a Švédsko splňují kritérium týkající se veřejných financí a očekává se, že Česko je splní, a to na základě zprávy Komise podle čl. 126 odst. 3 ze dne 19. června; Bulharsko, Česko a Švédsko splňují kritérium dlouhodobých úrokových sazeb; a Bulharsko splňuje kritérium směnného kurzu. Žádný z ostatních členských států není členem mechanismu směnných kurzů (ERM II), což je před vstupem do eurozóny podmínkou po dobu nejméně dvou let a měna nesmí být po tuto dobu vystavena silným tlakům.

Více informací je k dispozici v angličtině zde: https://economy-finance.ec.europa.eu/publications/convergence-report-2024_en

EU přijala 14. balíček sankcí vůči Rusku za pokračující nezákonnou válku proti Ukrajině

Rada přijala dne 24. června 14. balíček sankcí vůči Rusku. Balíček reaguje na potřeby a zjištění z praxe a řeší problémy týkající se prosazování sankcí. Balíček obsahuje nová opatření související s energetikou, která se zaměřují na zkapalněný zemní plyn (LNG), a opatření zaměřená na plavidla, jež ruskou válku podporují. Balíček navíc doplňuje na seznam nové položky, které se týkají osob a subjektů odpovědných za činnosti narušující nebo ohrožující územní celistvost, svrchovanost a nezávislost Ukrajiny. Balíček bankám EU mimo Rusko zakazuje používat systém pro předávání finančních zpráv SPFS, který je ruským ekvivalentem systému SWIFT. Bankám ze třetích zemí mimo Rusko, které jsou do tohoto systému zapojeny bude zakázáno obchodovat s hospodářskými subjekty z EU. Poslední částí balíčku je zákaz transakcí s bankami a poskytovateli kryptoaktiv v Rusku a ve třetích zemích, kteří zprostředkovávají transakce na podporu ruské obranné a průmyslové základny.

Balíček omezuje vývoz devíti dalších položek dvojího užití a pokročilých technologií, rozšiřuje zákaz vývozu některých typů průmyslových výrobků, chemických látek, plastů, dílů vozidel a strojního zboží. Aby se Rusku ještě více znemožnil přístup ke zboží a technologiím, které podléhají omezením, obsahuje tento balíček několik opatření, jejichž cílem je podnítit soukromý sektor k dodržování předpisů, podpořit příslušné vnitrostátní orgány při jejich prosazování a zabránit obcházení sankcí, a to mimo jiné průběžnou kontrolou zahraničních dceřiných společností hospodářských subjektů EU. Kromě toho balíček zahrnuje konkrétní iniciativy na ochranu hospodářských subjektů EU před vyvlastněním a dalšími kroky ruského státu, včetně krádeží duševního vlastnictví.

Nový balíček mimoto zahrnuje opatření, která chrání naše demokratické procesy a bojují proti ruskému vměšování, jako je zákaz financování politických subjektů z ruských zdrojů.

Více informací je k dispozici v angličtině zde: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2024-04-10-TOC_EN.html

Rada zveřejnila zprávu o celounijních opatřeních v boji proti trestné činnosti

Rada dne 19. června zveřejnila výsledky stěžejního nástroje EU v boji proti organizované trestné činnosti – EMPACT, což je zkratka pro evropskou multidisciplinární platformu pro boj proti hrozbám vyplývajícím z trestné činnosti. Zajišťuje integrovaný přístup k vnitřní bezpečnosti EU zahrnující opatření od

vyšetřování, kontrol na vnějších hranicích přes policii, celní orgány a justiční spolupráci až po správu informací, inovace, odbornou přípravu, prevenci a vnější rozměr vnitřní bezpečnosti, jakož i případná partnerství veřejného a soukromého sektoru. V roce 2021 se Rada dohodla na 10 prioritách EU a 15 operačních akčních plánech pro boj proti trestné činnosti, jimž se má EMPACT v období let 2022 až 2025 věnovat a které pokrývají problematiku od sexuálního vykořisťování dětí a převaděčství migrantů až po obchodování s drogami a trestnou činností proti životnímu prostředí.

Policejní operace pod hlavičkou EMPACT vedly v roce 2023 k zatčení 13 871 osob. Díky společnému celounijnímu prosazování práva a justičním opatřením prostřednictvím EMPACT bylo: zajištěno více než 797 milionů eur; zachyceno více než 197 tun drog; zahájeno 15 644 stíhání; zadrženo 6 801 převaděčů migrantů; identifikováno 7 500 obětí obchodování s lidmi.

Více informací je k dispozici v angličtině zde: <https://www.consilium.europa.eu/media/siolrhsj/empact-factsheets-2023.pdf>

Jarní balíček evropského semestru – doporučení pro členské státy

Komise dne 19. června zveřejnila jarní balíček evropského semestru 2024, jež obsahuje pokyny zaměřené na vybudování odolné a konkurenceschopné evropské ekonomiky. Evropský semestr, který zahrnuje provádění NextGenerationEU, včetně Nástroje pro oživení a odolnost (RRF), a programů politiky soudržnosti, zajišťuje aktualizované zprávy o pokroku při plnění cílů udržitelného rozvoje a určuje investiční priority pro nadcházející přezkum politiky soudržnosti v polovině období.

Pokud jde o Česko, Komise doporučuje včas předložit střednědobý fiskálně-strukturální plán. V souladu s požadavky reformovaného Paktu o stabilitě a růstu omezit růst čistých výdajů v roce 2025 na míru, která je v souladu se zachováním schodku veřejných financí pod referenční hodnotou 3 % HDP stanovenou ve Smlouvě a udržení veřejného dluhu na obezřetné úrovni ve střednědobém horizontu. Dále Česku ukládá přijmout opatření k zajištění dlouhodobé fiskální udržitelnosti důchodového systému; omezit faktory v oblasti daní a dávek, které odrazují rodiče od návratu do zaměstnání, s cílem podpořit vyšší účast žen na trhu práce; zlepšit pobídky, které motivují osoby v předdůchodovém věku, aby dále pracovaly; podniknout kroky ke zvýšení příjmů z periodických daní z nemovitostí; posílit správní kapacitu pro správu plánu pro oživení a odolnost, urychlit investice a udržet dynamiku provádění reform.

Česko dále musí řešit vznikající zpoždění a tím umožnit průběžnou, rychlou a účinnou realizaci plánu pro oživení a odolnost, včetně kapitoly REPowerEU, která zajistí dokončení reform a investic do srpna 2026 a urychlit provádění programů v rámci politiky soudržnosti. Je rovněž potřeba posílit schopnost české veřejné správy přilákat, udržet si a rozvíjet talenty, zejména pokud jde o analytické, manažerské a IT dovednosti; omezit departmentalismus a posílit strategické řídicí kapacity, aby se zlepšila soudržnost napříč politikami; podporovat spolupráci mezi obecními správami, mimo jiné poskytováním podpory na budování správních kapacit se zaměřením na strukturálně postižené regiony; podpořit inovace zlepšením transferu technologií z akademické obce do podniků, podporou vytváření odštěpených společností a

začínajících podniků a zvýšením účasti na terciárním vzdělávání; a posílit konkurenceschopnost ekonomiky řešením nesouladu mezi nabízenými a požadovanými dovednostmi, zjednodušením uznávání zahraničních kvalifikací a zvýšením účasti nedostatečně zastoupených skupin.

Všechny dokumenty k evropskému semestru jsou k dispozici zde: https://commission.europa.eu/publications/2024-european-semester-country-specific-recommendations-commission-recommendations_en

Postoj Rady EU k návrhu směrnice o boji proti korupci

Rada EU schválila dne 14. června svůj postoj k návrhu směrnice k boji proti korupci. Směrnice nahradí dva samostatné právní předpisy EU – předpis z roku 2003 o korupci v soukromém sektoru a úmluvu EU z roku 1997 o korupci úředníků EU nebo úředníků členských států EU. Rovněž se jím mění směrnice z roku 2017 o podvodech a jiných trestných činech poškozujících finanční zájmy EU. Směrnice zavádí povinnost členských států EU trestně stíhat stejné korupční jednání a definovat je stejným způsobem. Konkrétně harmonizuje TČ úplatkářství ve veřejném a soukromém sektoru, zpronevěru, nepřímé úplatkářství, maření spravedlnosti a obohacení z trestných činů korupce.

Za činy, které budou nově podle tohoto unijního předpisu protiprávní, bude možné v závislosti na konkrétním činu uložit trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně dva až čtyři roky. Osobám odsouzeným za trestné činy korupce bude možné uložit další sankce, jako jsou pokuty, odvolání z veřejné funkce, zbavení způsobilosti k zastávání veřejné funkce nebo výkonu úkolů veřejné služby, odejmutí povolení a zákaz přístupu k nabídkovým řízením a veřejnému financování. Právníkům osobám (tj. společnostem) bude také možné v závislosti na konkrétním činu uložit sankce v podobě pokut v rozmezí nejméně 3 % až 5 % jejich celkového celosvětového obratu nebo nejméně 24 nebo 40 milionů eur.

Členské státy mají soudní příslušnost pro trestné činy spáchané na jejich území, pokud je pachatel jejich státním příslušníkem. Členské státy se mohou navíc rozhodnout rozšířit svou soudní příslušnost na činy spáchané mimo jejich území, pokud má pachatel obvyklé bydliště na jejich území, trestný čin je spáchán proti osobě, která je jeho státním příslušníkem nebo má v tomto členském státě obvyklé bydliště, trestný čin je spáchán ve prospěch právnické osoby usazené na jeho území nebo je-li trestný čin spáchán ve prospěch právnické osoby v souvislosti s jakoukoli podnikatelskou činností, která je zcela nebo zčásti prováděna na území daného státu. Všech 27 států bude muset zřídit orgány, které budou pověřeny předcházením korupci a jejím potlačováním. Tyto orgány (či jednotky) musí fungovat bez nepatřičných zásahů a musí mít k dispozici dostatečný počet kvalifikovaných pracovníků a finanční zdroje.

Více informací je k dispozici v češtině zde: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10247-2024-INIT/cs/pdf>

Výroční zpráva EU dokládá pokračující narušování základních svobod v Hongkongu

Evropská komise a vysoký představitel pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku dne 13. června přijali 26. výroční zprávu o politickém a hospodářském vývoji v Hongkongu. Tato zpráva je určena Evropskému parlamentu a Radě a zabývá se vývojem v roce 2023. Reforma systému voleb do okresních rad přijatá 6. července drasticky snížila počet členů těchto rad, kteří jsou voleni přímo, na méně než jednu pětinu. Podle novelizovaného zákona musí kandidáti projít rozsáhlou prověrkou. Podmínky nakonec nesplnil ani jeden prodemokratický kandidát. Opozičním stranám se nepodařilo uspořádat fundraisingové akce. Volby do okresních rad, které se konaly 10. prosince, zaznamenaly historicky nízkou volební účast. Zákon o národní bezpečnosti byl poprvé uplatněn extraterritoriálně. Pokračovaly soudní procesy s prodemokratickými aktivisty, politiky a zastánci demokracie zahájené podle zákona o národní bezpečnosti a souvisejících právních předpisů. Výroční zpráva zdůrazňuje významné obchodní vazby mezi Evropskou unií a Hongkongem. Se svými 1 550 společnostmi zůstává EU největší zahraniční obchodní komunitou. EU byla v roce 2023 třetím největším obchodním partnerem Hongkongu po pevninské Číně a Tchaj-wanu.

Více informací je k dispozici v angličtině zde: https://www.eeas.europa.eu/eeas/hong-kong-annual-eu-report-political-and-economic-developments-2023_en

Postoj Rady EU k aktualizaci směrnice o právech obětí

Rada EU dne 13. června zveřejnila svůj postoj k aktualizaci směrnice o právech obětí. Členské státy budou muset zajistit, aby oběti mohly oznamovat trestné činy prostřednictvím snadno přístupných, uživatelsky vstřícných informačních a komunikačních technologií. Tato možnost by měla zahrnovat i předkládání důkazů, je-li to možné. Členské státy budou dále muset zajistit, aby oběti obdržely v prostorách soudu obecné informace o organizačních aspektech soudního stadia trestního soudního řízení a emoční podporu. Budou mít povinnost poskytovat tyto informace a podporu v souladu s individuálními potřebami obětí. Aby bylo pro oběti jednodušší získat přístup k informacím o jejich právech a o tom, jak tato práva uplatňovat, rozhodly se členské státy zřídit bezplatnou a důvěrnou linku pomoci obětem, která bude operovat ve všech úředních jazycích členských států. Tato linka bude dostupná prostřednictvím harmonizovaného celounijního čísla 116 006. Členské státy mohou poskytovat službu linky pomoci i jinými prostředky (jako jsou živé chaty). Cílené a integrované služby podpory budou poskytovat koordinovaný mechanismus založený na spolupráci více institucí, který bude zahrnovat lékařské vyšetření, emoční a psychologickou podporu, možnost oznamování trestných činů, individuální posouzení potřeb ochrany a podpory a možnost pořizovat videozáznamy výpovědí dětských obětí.

Více informací je k dispozici v češtině zde: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10255-2024-INIT/cs/pdf>

Rada se dohodla na postoji k pravidlům pro prosazování GDPR

Rada dne 13. června dosáhla dohody o společném postoji členských států k novému návrhu nařízení, které si klade za cíl zlepšit spolupráci mezi vnitrostátními úřady pro ochranu osobních údajů při prosazování obecného nařízení o ochraně osobních údajů (GDPR). Nařízení zavádí nástroje k urychlení procesu vyřizování přeshraničních stížností podaných občany nebo organizacemi a veškerých navazujících vyšetřování. To bude možné především díky harmonizaci požadavků na přípustnost přeshraničních žalob. Kdykoli občan v EU podá stížnost týkající se přeshraničního zpracování údajů, přípustnost bude posuzována na základě stejných informací. V nařízení jsou také vyjasněny procesní lhůty a procesní kroky vyšetřování a pro přijetí závazného stanoviska Evropským sborem pro ochranu osobních údajů (EDPB) v případě neshody mezi těmito úřady. Novým nařízením se harmonizují požadavky a postupy pro slyšení stěžovatele v případě zamítnutí stížnosti a stanoví společná pravidla pro zapojení stěžovatele do řízení. Stejně tak je v hlavních fázích řízení zajištěno právo vyšetřovaných podniků nebo organizací na slyšení, a to i v průběhu postupu pro řešení sporů EDPB.

Postoj Rady mění návrh nařízení, pokud jde o: vyjasnění lhůt pro postup spolupráce; stanoví možnost neuplatňovat všechna dodatečná pravidla posílené spolupráce tam, kde se jedná o jednodušší a jasnější případ; zavádí mechanismus včasného vyřešení stížností, který úřadům umožňuje vyřešit případ před zahájením standardních postupů pro vyřizování přeshraničních stížností.

Více informací je k dispozici v češtině zde: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10288-2024-INIT/cs/pdf>

Komise předkládá společný prováděcí plán k Paktu o migraci a azylu

Komise dne 12. června přijala Společný prováděcí plán k Paktu o migraci a azylu, který stanoví klíčové milníky pro všechny členské státy při zavádění právních a operačních schopností potřebných k úspěšnému uplatňování nových právních předpisů do poloviny roku 2026. Kromě toho budou agentury EU v průběhu celého tohoto procesu poskytovat členským státům operativní i cílenou podporu. Společný prováděcí plán je vzorem pro vnitrostátní prováděcí plány, které mají členské státy přijmout do konce tohoto roku. Plán seskupuje právní, technickou a operativní činnost do deseti základních prvků s cílem zaměřit a usnadnit praktické provádění.

Plán je k dispozici v angličtině zde: https://home-affairs.ec.europa.eu/common-implementation-plan-pact-migration-and-asylum_en?prefLang=cs

Postoj Rady k Balíčku o retailových investicích

Rada dne 12. června dosáhla dohody o posílení pravidel EU na ochranu retailových investorů. Cílem balíčku pro retailové investice je podpořit jednotlivé spotřebitele, kteří chtějí investovat na kapitálových trzích EU, a to lepší ochranou jejich investic,

poskytováním jasnějších informací o investičních produktech a zajištěním větší transparentnosti a zveřejňování většího rozsahu informací. Rada svém postoji zrušila navrhovaný zákaz „pobídek“ obdržených za prodej pouze na základě pokynu. Všechny pobídky testu pobídek; povinností poradců jednat v nejlepším zájmu zákazníka; větší transparentnosti a zveřejňování většího rozsahu informací o tom, jaké platby jsou považovány za pobídky, jaké jsou jejich náklady a jejich dopad na návratnost investic. Rada rovněž doplnila obecné zásady, které je třeba dodržovat, když podniky vyplácejí pobídky třetí straně nebo je od ní přijímají, a měly by být schopny jejich dodržení prokázat příslušným vnitrostátním orgánům. Členské státy mohou uplatňovat zákaz pobídek, který již mají zaveden, nebo aby se rozhodly takové zakázky zavést v budoucnu.

Balíček dále zavádí nový koncept „zhodnocení vynaložených finančních prostředků“, aby se zajistilo, že investiční produkty budou retailovým zákazníkům nabízeny pouze tehdy, pokud nabízejí dobré zhodnocení. Evropský orgán pro cenné papíry a trhy (ESMA) a Evropský orgán pro pojišťovnictví a zaměstnanecké penzijní pojištění (EIOPA) vypracují referenční hodnoty Unie v oblasti dohledu.

Více informací je k dispozici v češtině zde: <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2024/06/12/retail-investment-package-council-agrees-on-its-position/>

Srovnávací přehled EU o soudnictví 2024

Evropská komise dne 11. června zveřejnila dvanácté vydání srovnávacího přehledu EU o soudnictví, který každoročně poskytuje srovnávací údaje o účinnosti, kvalitě a nezávislosti systémů soudnictví v členských státech. Ve srovnání s minulým rokem se vnímání nezávislosti soudnictví u veřejnosti zlepšilo, a to i v zemích, které se potýkaly se systémovými výzvami. Letošní srovnávací přehled obsahuje několik nových grafů věnovaných přístupu k soudnictví, například pokud jde o přístup osob se zdravotním postižením k povoláním v soudnictví, přístup ke spravedlnosti pro spotřebitele při podávání zástupných žalob na ochranu jejich kolektivních zájmů, platy odborných pracovníků soudů a státních zastupitelství a notáře a jejich pravomoci v dědických řízeních. Vydání z roku 2024 rovněž poprvé obsahuje specifické nové grafy věnované nezávislosti soudnictví, týkající se například jmenování předsedů soudů, vnitrostátních rámců pro majetková přiznání nebo odvolávání nejvyšších státních zástupců.

Ve čtrnácti členských státech jmenují státní zástupce buď nezávislé rady pro státní zastupitelství, nebo samotná státní zastupitelství. Pravomoc jmenovat státní zástupce svěřená výkonné moci (ministr spravedlnosti, vláda nebo hlava státu) podléhá soudnímu přezkumu téměř ve všech dvanácti členských státech, v nichž jsou státní zástupci takto jmenováni. Rovněž je téměř ve všech těchto dvanácti členských státech povinné uvést důvody pro odmítnutí kandidáta na funkci státního zástupce. Pravomoc odvolat nejvyššího státního zástupce má ve dvaceti členských státech výkonná moc nebo parlament (v pěti z nich na návrh Rady pro justici), zatímco šest členských států svěřuje tuto pravomoc Radě pro justici. V šestnácti členských státech existuje možnost přezkumu tohoto rozhodnutí.

Jen šest členských států má procesní pravidla, která v občanských, obchodních, správních a trestních věcech připouštějí důkazy předložené v digitální podobě. Ve 26 členských státech je to možné v některých případech nebo v některých oblastech

práva. Stále existuje prostor pro zlepšení, pokud jde o možnost zahájit řízení nebo uplatnit nárok on-line. Devět členských států tuto možnost umožňuje pouze v některých situacích, nebo ji neumožňuje vůbec. Ve dvaceti členských státech existují alespoň nějaká zvláštní opatření na podporu účasti osob se zdravotním postižením.

Ve 26 členských státech jsou informace o právech oběti nebo podezřelého a o řízeních poskytovány způsobem vstřícným k dětem a v osmnácti členských státech jsou trestní řízení týkající se dětí projednávána jako naléhavá záležitost.

Přehled je k dispozici v angličtině zde:
https://commission.europa.eu/document/84aa3726-82d7-4401-98c1-fee04a7d2dd6_en

JUDIKATURA:

SDEU: Rozsudek Soudního dvora ve věci ve věci C-760/22 trestní řízení proti FP a dalším, ze dne 4. července 2024

Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týkala výkladu čl. 8 odst. 1 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2016/343 ze dne 9. března 2016, kterou se posilují některé aspekty presumpce nevinny a právo být přítomen při trestním řízení před soudem.

Podáním obžaloby Specializovaného státního zastupitelství bylo u Specializovaného trestního soudu v Bulharsku zahájeno trestní řízení proti sedmi osobám, včetně FP, obžalovaným z účasti na zločinecké skupině založené za účelem obohacení a s cílem spáchat daňové trestné činy ve smyslu článku 255 bulharského trestního zákoníku. Podle tohoto trestního řádu se jedná o závažný zločin. Dne 12. října 2021 byl FP u Specializovaného trestního soudu při prvním veřejném jednání ve vlastní věci přítomen prostřednictvím videokonference. Prohlásil, že nemají-li ostatní účastníci řízení námitek, přeje si účastnit se řízení on-line, protože žije a pracuje ve Spojeném království. Jeho obhájce, který byl fyzicky přítomen v jednací síni, uvedl, že jeho klient se seznámil se všemi dokumenty k případu. Ze žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce mimoto vyplývá, že během jednání mohl být každý nový dokument zaslán FP elektronicky k včasnému posouzení a konzultace mezi FP a jeho obhájcem mohly být vedeny důvěrně prostřednictvím odděleného spojení. Na tomto jednání Specializovaný trestní soud na základě čl. 6a odst. 2 zákona zmíněného v bodě 6 tohoto rozsudku povolil, aby se FP účastnil soudního jednání prostřednictvím videokonference, a to při dodržení záruk a podmínek, které uvedený trestní soud stanovil. FP se tak prostřednictvím videokonference zúčastnil následujících jednání, s výjimkou jednání konaného dne 28. února 2022, při kterém byl přítomen fyzicky.

Na jednání konaném dne 13. června 2022 FP vyjádřil přání účastnit se i nadále řízení prostřednictvím videokonference. Specializovaný trestní soud však měl pochybnosti o tom, zda podle bulharského práva tato možnost i nadále existuje, jelikož čl. 6a odst. 2 uvedeného zákona byl účinný jen do 31. května 2022. Uvedený soud mimoto poznamenal, že NPK nestanoví možnost obviněných osob účastnit se soudního řízení prostřednictvím videokonference, s výjimkou určitých zvláštních případů, z nichž se

žádný nevztahuje na uvedené řízení. Uvedený soud nicméně zdůraznil, že bulharské právní předpisy použití videokonference výslovně nezakazují. Vzhledem k neexistenci specifického právního základu obhájce FP požádal, aby se FP mohl účastnit jednání na dálku a zároveň byl považován za nepřítomného. Specializovaný trestní soud této žádosti nevyhověl. Měl za to, že byl-li by obžalovaný považován za nepřítomného, vznikla by diskrepance s jeho skutečnou účastí na soudním řízení. V důsledku legislativní změny, která nabyla účinnosti dne 27. července 2022, byl Specializovaný trestní soud zrušen a příslušnost k rozhodování některých trestních věcí, které mu byly předloženy a mezi něž patří i věc v původním řízení, byla od tohoto data přenesena na Městský soud v Sofii, který je předkládajícím soudem. Vzhledem k tomu, že ve vnitrostátním právu neexistuje právní základ, který by výslovně umožňoval použití videokonference, klade si předkládající soud otázku, zda je možnost obviněné osoby účastnit se ve vlastní věci jednání za použití této techniky slučitelná se směrnicí 2016/343, konkrétně s jejím čl. 8 odst. 1.

Soudní dvůr rozhodl, že na základě práva zakotveného v čl. 8 odst. 1 směrnice 2016/343 musí mít obviněná osoba možnost být přítomna při jednáních, která se konají v rámci vůči ní vedenému řízení, aniž tato směrnice vyžaduje, aby členské státy uložily každé podezřelé nebo obviněné osobě povinnost být ve vlastní věci přítomna při řízení před soudem. Z článku 1 směrnice vyplývá, že jejím cílem je stanovit společná minimální pravidla týkající se některých aspektů presumpce nevinu v trestním řízení a práva podezřelé nebo obviněné osoby být přítomen při trestním řízení před soudem, a nikoli provést úplnou harmonizaci trestního řízení. Vzhledem k omezenému rozsahu harmonizace provedené uvedenou směrnicí a k okolnosti, že čl. 8 odst. 1 této směrnice neupravuje otázku, zda členské státy mohou stanovit, že se obžalovaný může na svou výslovnou žádost účastnit jednání v trestním řízení, které je proti němu vedeno, prostřednictvím videokonference, se tudíž taková otázka řídí vnitrostátním právem. Vzhledem k tomu, že čl. 8 odst. 1 směrnice 2016/343 tuto otázku neupravuje, nemůže toto ustanovení bránit tomu, aby bylo obžalovanému, který o to výslovně požádá, povoleno účastnit se ve vlastní věci jednání v řízení před soudem prostřednictvím videokonference.

Evropský soud pro lidská práva v tomto ohledu rozhodl, že účast na jednání prostřednictvím videokonference není sama o sobě neslučitelná s pojmem „spravedlivý a veřejný proces“, ale že je třeba se ujistit, že jednotlivec je schopen sledovat jednání a být vyslechnut bez technických překážek, jakož i účinně a důvěrně komunikovat se svým obhájcem. SDEU proto dospěl k závěru, že čl. 8 odst. 1 směrnice 2016/343 musí být vykládán v tom smyslu, že nebrání tomu, aby se obžalovaný mohl na svou výslovnou žádost účastnit ve vlastní věci jednání v řízení před soudem prostřednictvím videokonference, přičemž musí být zaručeno i právo na spravedlivý proces.

Kompletní text rozsudku je k dispozici zde:
<https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-760/22&language=CS>

ESLP: Rozsudek ve věci Bersheda a Rybolovlev proti Monaku (stížnosti č. 36559/19 a 36570/19), ze dne 6. června 2024

ESLP rozhodl jednomyslně ve věci Bersheda a Rybolovlev proti Monaku, že v případě stěžovatelky, advokátky, Tetiany Bershedy došlo k porušení článku 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (právo na respektování soukromého a rodinného života); v případě stěžovatele Dmitrije Rybolovleva prohlásil stížnost za nepřijatelnou.

Pokud jde o stížnost pana Rybolovleva, ESLP uvedl, že zprávy a rozhovory získané znalcem jmenovaným soudem, se netýkaly jeho osobních údajů a korespondence ani jeho výměny názorů s advokátkou ať už v soukromém kontextu nebo v rámci vztahu mezi advokátem a klientem. V případě stížnosti advokátky Tatiany Bershedy, ukrajinské a švýcarské státní příslušnice zapsané ve Švýcarské advokátní komoře, ESLP rozhodl o porušení čl. 8 Úmluvy. Pan Rybolovlev žijící v Monaku byl stálým klientem advokátky-stěžovatelky. Stěžovatelka byla obviněna z nahrání tajné desetiminutové nahrávky – rozhovoru během soukromé večeře a narušení soukromí. V rámci své obhajoby předala stěžovatelka policii svůj mobilní telefon, aby mohla být prozkoumána inkriminovaná nahrávka a prokázána její dobrá víra. Vyšetřující soudce, s ohledem na monacké trestní právo, se rozhodl zadat rozsáhlý telekomunikační posudek soudem jmenovanému znalci bez jakéhokoli reálného omezení dat. Toto rozhodnutí zjevně překročilo kompetence soudce. Úkol znalce, který měl identifikovat všechny hovory, výměny textových zpráv nebo e-maily, které se, byť jen "nepřímo", týkaly probíhajícího případu, tak vedl k získání desítek tisíc textových zpráv, MMS, iMessages a e-mailů a telefonních hovorů z mobilního telefonu stěžovatelky za období více než tří let. Jednou ze zvláštností případu bylo, že stěžovatelka předtím, než předala svůj telefon (který používala pro soukromé i pracovní účely jako advokátka), požádala odborníka na informační technologie, aby vymazal značné množství údajů, které vůbec nesouvisely s předmětným řízením a jejím obviněním. Stěžovatelka tvrdila, že vyšetřující soudce překročil meze vyšetřování, které mu ukládala jeho pravomoc, a že úkony provedené znalcem porušily profesní tajemství. Stěžovatelka podala spolu s panem Rybolovlevem několik stížností napadajících průběh vyšetřování, zejména posudek telekomunikací a způsob, jakým bylo naloženo s jeho výsledky. Všechny tyto námitky byly zamítnuty oddělením předběžného řízení odvolacího soudu a následně i odvolacím soudem. S odvoláním na článek 8 Úmluvy si stěžovatelé stěžovali na masivní, nerozlišující a nepřiměřené shromažďování všech "viditelných" - ale také vymazaných, a tudíž "neviditelných" - údajů. Uvedli, že tato neodůvodněná šetření byla prováděna bez ochrany důvěrnosti komunikace mezi advokátem a klientem.

Při zkoumání otázky, zda došlo k zásahu do práv stěžovatelky, ESLP konstatoval, že nelze rozumně uvažovat o tom, že by stěžovatelka vydala svůj mobilní telefon, pokud by se domnívala, že data vymazaná z jeho paměti budou obnovena a použita. Přestože byla advokátkou, a tedy právním profesionálem, měla legitimní očekávání, že zprávy a konverzace, které s pomocí odborníka na informační technologie učinila "neviditelnými", budou absolutně chráněny/budou důvěrné. Z úhlu pohledu článku 8 Úmluvy byla proto stěžovatelka oprávněna tvrdit, že se stala obětí zásahu do jejího

práva na respektování soukromého života a korespondence, které lze svou intenzitou a účinky přirovnat k prohlídkám a zabavení věcí. Dále ESLP uvedl, že ve vnitrostátním trestním řízení existuje právní úprava, která se vztahuje na prohlídky a zabavení/zajištění věcí ve vztahu k advokátům. Navzdory zjevné podobnosti mezi účinky těchto opatření a získání dat z mobilního telefonu stěžovatelky, které provedl znalec, se vyšetřující soudce – podporovaný odvolacími soudy - rozhodl neuplatnit na stěžovatelku žádné z ustanovení těchto ochranných rámců, přestože používala svůj mobilní telefon jak pro soukromé, tak pro profesní účely. Podobnost mezi účinky prohlídky a zabavení/zajištění věcí a prohledání mobilního telefonu měla vést vyšetřujícího soudce k tomu, aby stěžovatelce poskytl záruky odpovídající jejímu postavení advokátky, zejména proto, že byla v předmětném řízení osobou obviněnou. I když ESLP uznal zvláštnosti tohoto případu, a zopakoval, že státy mají povinnost chránit důvěrnost výměny informací mezi advokáty a jejich klienty a profesní tajemství. Musel proto ověřit, zda byly dozorovými soudy poskytnuty dostatečné procesní záruky. Podle názoru ESLP tedy nebyl abstraktně sporný právní základ jako takový, ale konkrétní okolnosti jeho provádění. ESLP konstatoval, že postup soudce sledoval legitimní cíl, ale shledal, že jeho nezbytnost byla zpochybněna nedostatky v průběhu vyšetřování. Zatímco toto šetření se zjevně omezovalo na technickou analýzu záznamu a věcné posouzení slov nahrávky, která trvala pouhých 10 minut, zadání, které vyšetřující soudce svěřil znalci, bylo od počátku koncipováno tak, aby překračovalo a rozšiřovalo rozsah soudcovských pravomocí. Rozhodnutí, kterým byl znalec pověřen, bylo formulováno velmi široce a nepřesně, což mohlo vést k riziku zneužití a svévole. Z výslechu účastníka řízení navíc vyplynulo, že původní vyšetřování se odklonilo od vyšetřování obvinění z narušení soukromí, na které se měl soudce omezit. Ukázalo se tedy, že bylo zahájeno vyšetřování, které mělo příliš široký záběr a jen „vzdáleně a uměle“ souviselo s pravomocí soudce. Vzhledem k tomu, že vnitrostátní právo nestanovilo, že by zadání znalce mělo být zpočátku předmětem kontradiktorního řízení, a tedy i případného napadení ze strany stran, bylo obzvláště důležité zavést přísné záruky a přísnou soudní kontrolu. Takové záruky byly obzvláště důležité, protože obviněná byla advokátka a údaje, které si přála utajit, byly shromážděny z mobilního telefonu, který používala pro profesní účely. ESLP vyjádřil politování nad tím, že vyšetřující soudce od počátku neuplatnil rámec pro ochranu advokátní mlčenlivosti v tomto případě, zejména když vnitrostátní právo vyžaduje záruky pro opatření, která jsou sice odlišná, ale mají srovnatelné důsledky, jako je prohlídka a zajištění/zabavení věcí. Navíc poznamenal, že tento počáteční nedostatek nebyl napraven žádnou následnou soudní kontrolou. Zejména skutečnost, že vyšetřující soudce věděl o existenci vymazaných zpráv, které mohly obsahovat informace, na něž se vztahuje profesní tajemství, jelikož telefon byl používán jak pro soukromé, tak pro profesní účely, měl přinejmenším zohlednit postavení stěžovatelky jako advokátky. To se však nestalo, přestože vnitrostátní právo výslovně stanoví různá ochranná opatření. ESLP dospěl k závěru, že skutečně došlo k zásahu do práv stěžovatelky podle článku 8 Úmluvy.

Celé rozhodnutí je k dispozici ve francouzském jazyce zde: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-234090>

ESLP: Rozsudek ve věci Pisanski proti Chorvatsku (stížnost č. 28794/18), ze dne 4. června 2024

Evropský soud pro lidská práva jednomyslně rozhodl, že ve věci Pisanski proti Chorvatsku došlo k porušení článku 10 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (svoboda projevu).

Věc se týkala uložení pokuty advokátovi za pohrdání soudem za výroky pronesené v rámci odvolacího řízení, v němž zastupoval svého klienta. Klient stěžovatele se v rámci soudního řízení domáhal zaplacení pohledávky včetně úroků. Návrh na výkon rozhodnutí byl zamítnut Městským soudem a proti tomuto rozhodnutí podal stěžovatel odvolání, ve kterém zkritizoval názor soudu. Krajský soud rozhodnutí Městského soudu zrušil a věc vrátil k novému projednání. Zároveň však uložil Městskému soudu, aby přezkoumal, zda vyjádření stěžovatele v odvolání nepředstavuje pohrdání tímto soudem. Městský soud rozhodl v merituu věci – pohledávce klienta tak, že jeho pohledávka byla uspokojena v plné výši. Mezitím vydal též rozhodnutí, ve kterém uložil stěžovateli pokutu ve výši 2000 chorvatských kun za pohrdání soudem. Stěžovatel se proti rozhodnutí neúspěšně odvolal a svou cestu završil ústavní stížností, která byla Chorvatským ústavním soudem zamítnuta. S odvoláním na článek 10 Úmluvy podal pan Pisanski stížnost k ESLP, ve které si stěžoval na rozhodnutí soudu o uložení pokuty za pohrdání soudem a fakt, že byla porušena jeho svoboda projevu.

Se stěžovatelem bylo též zahájeno kárné řízení před Chorvatskou advokátní komorou (CHAK), která stěžovatele shledala nevinným, a to i v následném odvolacím kárném řízení. CHAK zdůraznila, že věc se týkala svobody projevu advokáta při výkonu jeho povinností, která má v demokratické společnosti prvořadý význam. Stěžovatel pronesl sporné výroky v odvolání, o nichž veřejnost nevěděla. Svými výroky kritizoval judikaturu použitou v dané věci, nikoliv konkrétního soudce, a jeho odvolání bylo úspěšné. Proto, i když jeho výroky byly na hranici přijatelné kritiky, nebyly urážlivé nebo způsobilé „podkopat“ autoritu soudů, které podléhají širším hraničním přijatelné kritiky.

ESLP rozhodl, že uložení pokuty stěžovateli za pohrdání soudem představovalo zásah do jeho práva na svobodu projevu, na tomto se ostatně shodly obě strany. ESLP se sice domníval, že dotčený zásah sledoval legitimní cíl, kterým bylo zachování autority soudní moci, nicméně v rámci posouzení, zda byl tento zásah nezbytný v demokratické společnosti došel k závěru, že nikoliv. Obecné zásady pro posouzení nezbytnosti zásahu do výkonu svobody projevu v případech pohrdání soudem byly formulovány v rozsudku *Radobuljac*. ESLP uvedl, že vnitrostátní soudy při posuzování případu nezohlednily výroky stěžovatele v kontextu a v prostředí, ve kterém byly vysloveny. V tomto ohledu ESLP konstatoval, že stěžovatel pronesl sporné výroky v rámci soudního řízení, v němž vystupoval jako advokát, a že jeho výroky se týkaly tohoto řízení. Konkrétně byly jeho výroky sděleny v rámci odvolání proti rozhodnutí, kterým byl zamítnut jeho návrh na výkon rozhodnutí, tedy rozhodnutí, které bylo v rozporu se zájmy jeho klienta. To znamená, že byly proneseny v prostředí, kde měla být přirozeně důrazně hájena práva jeho klienta. Dále to znamená, že na rozdíl od kritiky vyslovené např. v médiích byly výroky stěžovatele učiněny v rámci interní komunikace mezi stěžovatelem jako advokátem a odvolacím soudem, o níž veřejnost

nevěděla. ELSP je též přesvědčen, že stěžovatelovy výroky neměly výhradně za cíl urazit soud. Je sice pravda, že napadené výroky byly poněkud diskutabilní a barvité a že jejich tón byl jízlivý, ale použití takového tónu při komentování výkonu spravedlnosti je považováno za slučitelné s článkem 10. Konečně nelze přehlédnout, že odvolání stěžovatele, obsahující sporné výroky, bylo úspěšné a že Krajský soud potvrdil jeho názor, že jím tak vehementně kritizovaný výklad byl skutečně nesprávný. ESLP rovněž nepřehlédl ani skutečnost, že v kárném řízení vedeném před Chorvatskou advokátní komorou byl stěžovatel shledán nevinným. ELSP proto konstatoval, že došlo k porušení článku 10 Úmluvy.

Celé znění rozsudku je k dispozici v anglickém jazyce zde:
<https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-233985>

Odbor mezinárodních vztahů ČAK